

Prof. dr hab. Bohdan Krzysztof Bogacki
emerytowany profesor w Uniwersytecie Warszawskim

RECENZJA

rozprawy habilitacyjnej pt. *Dublarea clitică și fenomenele conexe în limba română contemporană* [Reduplikacja klityczna i zjawiska powiązane we współczesnym języku rumuńskim]. oraz całokształtu dorobku dra Tomasza Klimkowskiego ubiegającego się o nadanie stopnia doktora habilitowanego nauk humanistycznych w dyscyplinie „językoznawstwo”.

1. Informacje ogólne o Kandydacie

Pan doktor Tomasz Klimkowski ukończył studia filologiczne na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Tam w roku 2003 uzyskał tytuł magistra filologii rumuńskiej na podstawie pracy magisterskiej pod tytułem *Influențele slave asupra foneticii și fonologiei dialectelor românești* [Wpływy słowiańskie na fonetykę i fonologię dialektów rumuńskich] napisanej pod kierunkiem dr Krystyny Rusiewicz-Woźny.

Stopień doktora nauk humanistycznych w zakresie językoznawstwa uzyskał na Wydziale Neofilologii Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w roku 2008 przedkładając pracę pod tytułem *Influențe slave vechi asupra morfologiei și sintaxei limbii române* [Wpływy starsłowiańskie na morfologię i składnię języka rumuńskiego]. Promotorem był prof. dr hab. Józef Sypnicki, recenzentami: prof. dr hab. Mieczysław Gajos i prof. dr hab. Henryk Misterski.

W okresie 2004-2005 pracował jako lektor języka polskiego na Uniwersytecie im. Aleksandra Jana Kuzy w Jassach (Rumunia), zaś poczynając od 2008 roku do dnia dzisiejszego jest zatrudniony jako adiunkt w Zakładzie Rumunistyki Instytutu Filologii Romańskiej na Wydziale Neofilologii Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu.

Wymagana na potrzeby przewodu habilitacyjnego dokumentacja została mi dostarczona w postaci plików informatycznych. Jest ona opracowana w sposób wyjątkowo szczegółowy i staranny.

2. Ocena dorobku naukowego

2.1. Ocena osiągnięcia naukowego wg art. 16 ust. 2 Ustawy.

Najważniejszą pracą badawczą dra T. Klimkowskiego wskazaną jako osiągnięcie naukowe wg art. 16 ust. 2 Ustawy jest rozprawa habilitacyjna pt. *Dublarea clitică și fenomenele conexe în limba română contemporană*, București: Editura Eikon, ISBN: 978-606-49-0047-0 (recenzent wydawniczy: doc. dr. sc. Petar Radosavljević).

Książka liczy 288 stron i ma przejrzystą strukturę. Jest podzielona na 4 rozdziały poprzedzone wstępem (str. 11-16). Kończą ją wnioski (str. 265-274), po których umieszczono bibliografię (str. 275-284) i dość obszerne, 4-stronicowe streszczenie anglojęzyczne (str. 285-288). Bibliografia zawiera dane ok. 130 pozycji, w tym internetowych. Są one starannie dobrane i odzwierciedlają istotne fakty oraz ich interpretacje. Przeważają prace językoznawców rumuńskich, czemu trudno się dziwić, poza tym reprezentowane są studia napisane w językach polskim, francuskim, angielskim, rosyjskim i niemieckim.

Praca dotyczy reduplikacji klitycznej albo, jak woli Autor "zaimkowej reduplikacji klitycznej" oraz zjawisk pokrewnych we współczesnym języku rumuńskim. Jest to jeden z charakterystycznych bałkanizmów morfosyntaktycznych. Autor traktuje badania przedstawione w monografii habilitacyjnej jako element szerszych studiów zmierzających do opisu pozostałych bałkanizmów charakteryzujących współczesny język rumuński. Nie jest to zjawisko, które pojawiło się nagle, ex nihilo. Owszem można sięgać w przeszłość i obserwować jak ewoluowało ono w rumuńskim języku literackim. Z drugiej strony Autor zestawia reduplikację z innymi zjawiskami, w szczególności z indeksowaniem argumentów w grupie czasownikowej, co jest zjawiskiem, które występuje przecież w innych językach, poza grupą bałkańską. Jest to uwzględnione w pierwszej części pracy prezentującej ogólne ramy teoretyczne i biorącej pod uwagę także inne języki europejskie. Zmierzając do precyzyjnego opisu zjawiska, Habilitant zmuszony jest zbadać typ i pozycję dopełnienia czasownikowego. Pojęciami, które przewijają się są: żywotność/nieżywotność, osobowość/nieosobowość, określoność/nieokreśloność dopełnienia, sposób jego wyrażenia (rzeczownik/zaimek), typ konstrukcji składniowej (dopełnienie bliższe/dalsze), pozycja prewerbalna/postwerbalna. W części poświęconej sytuacji w języku rumuńskim, czytelnik jest pod wrażeniem drobiazgowości analiz zmierzających do sprecyzowania kontekstów decydujących o akceptowalności reduplikacji. Schemat prezentacji materiału jest nienaganny i ułatwia śledzenie myśli Autora poruszającego się w labiryncie czynników odgrywających rolę w

pojawianiu się reduplikacji klitycznej. Autor odnotowuje rozbieżności a niekiedy jawne sprzeczności (nawet w ramach tego samego źródła!) co do oceny poprawności tekstów prezentowane przez autorytety językoznawcze (np. w gramatyce Akademii Rumuńskiej - GALR II 2008 = Guțu Romalo, Valeria (coord.). 2008. *Gramatica limbii române*. Vol. II: *Enunțul*. București: Editura Academiei Române i w Pană Dindelegan, Gabriela (Ed.). 2013. *The Grammar of Romanian*. Oxford: Oxford University Press). Prezentowany przez te źródła niespójny obraz w dziedzinie "oficjalnej normy" dodatkowo kłóci się z tym, co podsuwa nam "usus" czyli zbadane przez Habilitanta teksty zaczerpnięte z artykułów i postów umieszczanych w Internecie. Reduplikacja jawi się zatem jako zjawisko wyjątkowo niestabilne. Nie sposób też powiązać je w sposób jednoznaczny z takimi rozróżnieniami jak język ludowy, niestaranny, potoczny a język literacki, formalny, archaizujący, dochodzi do tego fakultatywność w niektórych trudno definiowalnych sytuacjach.

O ile zgadzam się w zasadniczych punktach z Autorem i przyznaję, że zjawisko reduplikacji klitycznej stanowi dość wcześnie pojawiający się realny problem w akwizycji i dydaktyce języka rumuńskiego, o tyle trudno mi podpisać się pod oczekiwaniami, że monografia mogłaby mieć zastosowanie w praktyce dydaktycznej. Mnogość parametrów, które należałoby wziąć pod uwagę i chwiejność w uzusie może nastroczać trudności nie do pokonania dla uczącego się.

2.2. Ocena pozostałego dorobku naukowo-badawczego

Dr T. Klimkowski ma na swoim koncie ogółem dwadzieścia sześć publikacji. Po doktoracie w ciągu 11 lat zostały opublikowane dwadzieścia cztery pozycje Jego autorstwa, co oznacza, że Habilitant zgodnie z wymogami Ustawy wykazał się "istotną aktywnością naukową". W tym okresie powstały dwie książki (w tym monografia autorska oraz książka we współautorstwie), osiemnaście artykułów (w tym jeden we współautorstwie) oraz cztery rozdziały w tomach zbiorowych (jeden we współautorstwie). Osiem spośród wyżej wymienionych artykułów ukazało się w czasopismach z listy ERIH. Większość tych publikacji została zredagowana języku rumuńskim, siedem po polsku, trzy po angielsku, a jeden artykuł po francusku. Sumaryczny impact factor według listy *Journal Citation Reports* (JCR) zgodnie z rokiem opublikowania wynosi 0, liczba cytowań publikacji według bazy Web of Science (WoS): 0. Indeks Hirscha według bazy Web of Science (WoS): 0. Habilitant współredagował 3 numery czasopisma naukowego *Finnish Journal for Romanian Studies* i jeden tom zbiorowy. Jest autorem opublikowanej zagranicą recenzji naukowej monografii D. M. Diaconescu.

Dorobek ten jest dobrej marki. To, co zwraca uwagę, to szerokie spectrum zagadnień poruszanych w wyżej wym. tekstach. Znajdujemy tam więc słownik rumuńsko-polski i polsko-rumuński oraz serię studiów z zakresu językoznawstwa diachronicznego, w szczególności leksykologii i etymologii, fonetyki i fonologii, ortografii, morfoskładni, słowotwórstwa i historii językowej zewnętrznej. Gdy chodzi o słownik (*Słownik polsko-rumuński i rumuńsko-polski*. Poznań: Wydawnictwo Nowela, 2012), to powstał on we współpracy z dwiema autorkami: Justyną Teodorowicz, Emilią Ivancu, jednak przy ok. 70% wkładzie pracy dra T. Klimkowskiego, który jest twórcą koncepcji ogólnej, większości haseł i dołączonego zarysu gramatyki. Dzieło zostało opracowane z myślą o Polakach uczących się języka rumuńskiego. Liczy ono ok. 35.000 haseł z przykładami ich użycia, transkrypcją fonetyczną w przypadkach mogących rodzić wątpliwości co do wymowy, zaznaczonym miejscem akcentu a także informacjami składniowymi o schemacie konstrukcyjnym danego hasła.

Gros pozostałych publikacji ma charakter studiów wykonanych w perspektywie diachronicznej. Zważywszy na usytuowanie geograficzne, na plan pierwszy wysuwają się kontakty rumuńszczyzny z językami słowiańskimi, choć pojawia się czasem greka i zwłaszcza w Siedmiogrodzie język węgierski, a nawet język fiński. Rozpatrywane są zapożyczenia, wzajemne wpływy i interferencje widoczne nie tylko w słownictwie ale w innych działach języka: morfologii, składni, fonetyce i fonologii. Habilitant w dociekaniach swoich wychodzi niekiedy poza językoznawstwo sensu stricto z jednej strony opisując historyczny i kulturowy kontekst kontaktu językowego romańsko-słowiańskiego, z drugiej zaś współuczestnicząc z E. Ivancu w badaniach nad wątkami biblijnymi pojawiającymi się w studiach nad motywem kławy i ofiary w kulturze i literaturze inspirowanego legendą o cerkwi w Curtea de Argeş.

Moja ocena całego dorobku jest nad wyraz pochlebna. Publikacje dowodzą stałego dobrze przemyślanego rozwoju naukowego ich Autora – od magisterium, poprzez doktorat do monografii habilitacyjnej – koncentrującego swoje wysiłki w obrębie spójnej problematyki łatwo dostrzegalnej w języku rumuńskim leżącym na pograniczu dwóch światów: romańskiego i słowiańskiego.

3. Ocena aktywności naukowej: referaty na międzynarodowych i krajowych konferencjach naukowych, uczestnictwo w projektach badawczych.

Habilitant uczestniczył w 32 konferencjach naukowych (w 4 przed uzyskaniem doktoratu, w 28 jako doktor). W większości były to konferencje międzynarodowe, które

odbyły się w Polsce (w Poznaniu, Wrocławiu, Lublinie, Krakowie, Toruniu) i Rumunii (w Bukareszcie i Alba Iulia). Na konferencji zorganizowanej w roku 2017 w Alba Iulia wystąpił jako *keynote speaker*. Uczestnictwo w tych spotkaniach pozwoliło rozszerzyć kontakty ze specjalistami zagranicznymi zajmującymi się językoznawstwem rumuńskim.

Recenzował w roku 2017 artykuły przeznaczone dla czasopisma *Lingua Legis* wydawanego przez Instytut Lingwistyki Stosowanej Uniwersytetu Warszawskiego oraz dla *Festschrift* (Uniwersytet w Zagrzebiu) i rozdział monografii ogłoszonej w roku 2018 przez Cambridge University Press, 2018 r.

Dr T. Klimkowski był wykonawcą w projekcie nr 12H 13 0604 82 Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego (w ramach Narodowego Programu Rozwoju Humanistyki) pt. *Wolosi w europejskiej i polskiej przestrzeni kulturowej. Migracje - osadnictwo - dziedzictwo kulturowe*, 1.03.2015-29.02.2020. W roku 2013 przez 6 miesięcy, a następnie w roku 2015 Habilitant był ekspertem językowym dla kilku języków w Samsung R&D Institute Poland pracującym nad projektami mającymi zastosowania informatyczne.

Warto odnotować członkostwo Komisji Bałkanistyki przy Oddziale Polskiej Akademii Nauk w Poznaniu (kadencje od 2009 do chwili obecnej).

Jeśli nie liczyć pracy w charakterze lektora języka polskiego na Uniwersytecie w Jassach (2004-2005) oraz krótszych kilkudniowych wyjazdów zagranicznych na wykłady gościnne, konferencje naukowe itp., dr T. Klimkowski odbył dwa dwumiesięczne stypendia dla tłumaczy Rumuńskiego Instytutu Kultury w Bukareszcie (2011, 2013 r.), oraz półroczny staż naukowy na Uniwersytecie w Alba Iulia (2017 r.).

4. Działalność dydaktyczna, organizacyjna i popularyzatorska.

Habilitant legitymuje się sporym 16-letnim doświadczeniem dydaktycznym i ma na tym polu osiągnięcia. Pierwsze doświadczenia zdobywał poza Polską jako lektor języka polskiego na Uniwersytecie im. Aleksandra Jana Kuzy w Jassach (2004-2005). Kilkanaście lat później, w roku 2019, z gościnnymi wykładami przebywał na Wydziale Filologicznym Uniwersytetu im. Babesa-Bolyaia w Kluzu-Napocę mówiąc o kontaktach językowych polsko-rumuńskich.

W Polsce dydaktykę prowadził w swojej macierzystej uczelni w Poznaniu (UAM). Jego zajęcia cieszyły się dużym zainteresowaniem słuchaczy i uzyskiwały ich bardzo wysokie oceny. Zajmował się głównie studentami rumunistyki, rzadziej romanistami i bałkanistami oferując im ćwiczenia, seminaria i konwersatoria. Uczył ich przede wszystkim języka

rumuńskiego, jego gramatyki, praktycznego mówienia i pisania. Z rumunistami prowadził zajęcia praktyczne z języka francuskiego. W ramach modułu traduktologicznego prowadził zajęcia z teorii tłumaczenia oraz praktyczne zajęcia tłumaczeniowe pisemne i ustne z polskiego na rumuński.

Druga grupa zajęć zaadresowanych dla rumunistów jako tematykę miała wiedzę o Rumunii, rumunistyczne seminaria językoznawcze poświęcone były diachronii, synchronii, dialektologii (ze szczególnym uwzględnieniem języka mołdawskiego) i frazeologii. Z romanistami prowadził językoznawcze seminarium specjalizacyjne poświęcone zagadnieniom romańskiego językoznawstwa porównawczego.

Prowadził seminaria licencjackie oraz magisterskie. Wypromował jeden licencjat i trzy prace magisterskie (wszystkie z zakresu rumunistyki). Kilkakrotnie recenzował prace przygotowane pod kierunkiem innych wykładowców.

Do osiągnięć w dziedzinie dydaktyki można zaliczyć także bardzo oryginalny podręcznik języka rumuńskiego dla początkujących (z płytą) pt. *Rumuński nie gryzie* (współautorstwo z Emilią Ivancu: wkład pracy Habilitanta: 70%), 2017, Warszawa: Wydawnictwo Edgard. Praca uzyskała nagrodę zespołową III stopnia Rektora UAM w 2018 roku.

Gdy chodzi o działalność organizacyjną, to Habilitant kilkakrotnie był przedstawicielem adiunktów w Radzie Instytutu Filologii Romańskiej i w Kolegium Elektorów UAM. Pełnił funkcję sekretarza Komisji Rekrutacyjnej w Instytucie Filologii Romańskiej. Jest administratorem systemu USOS w swoim macierzystym Instytucie, pełnił wielokrotnie funkcję opiekuna Studenckiego Koła Naukowego Rumunistów i opiekuna roku. Współpracował przy tworzeniu programu studiów rumunistycznych, opracowywał sylabusy, modyfikował program nauczania na rumunistycznej ścieżce tłumaczeniowej.

Habilitant współorganizował dwie międzynarodowe konferencje naukowe (w latach 2007 i 2011).

Gdy chodzi o popularyzację nauki i współpracę z otoczeniem muszę najpierw wspomnieć o uczestnictwie Habilitanta w wydarzeniach kulturalnych i publikacyjnych (np. promocji książek, wystawach, opracowaniu i wydaniu rozmówek rumuńskich itp.) propagujących znajomość języka rumuńskiego i wiedzę o Rumunii. Dochodziło do tego we współpracy z Rumuńskim Instytutem Kultury w Warszawie, Domem Bretanii w Poznaniu oraz z Towarzystwem Kulturalnym Arados.

Istotnym elementem gdy chodzi o współpracę z otoczeniem jest działalność Habilitanta (od 2011 r.) jako bardzo aktywnego tłumacza przysięgłego. Obok tego spis jego

dokonań wykazuje kilkanaście tłumaczeń tekstów naukowych a także literackich: książek (3), wierszy (1 tomik poezji), filmów fabularnych długo- i krótkometrażowych (15+9), oraz dokumentalnych (5).

5. Uwagi końcowe.

Dr T. Klimkowski za swoje osiągnięcia w pracy dydaktycznej otrzymał w roku 2018 nagrodę zespołową III stopnia przyznaną przez Rektora UAM.

6. Konkluzja.

Wszystkie informacje, które przytoczyłem wyżej składają się na opis dokonań typowych dla badacza o dorobku niezwykle obszernym ilościowo i bardzo zróżnicowanym tematycznie. Habilitant potrafi prowadzić intensywne prace badawcze, jest cenionym dydaktykiem, nie unika prac organizacyjnych, jakie wiążą się z zatrudnieniem w środowisku akademickim. Ma rozległe kontakty naukowe z pracownikami uczelni rumuńskich.

Opisane powyżej fakty skłaniają mnie do sformułowania wniosku, że spełnione są wymogi określone w ustawie z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (por. Dz. U. nr 65, poz. 595, ze zmianami w Dz. U. z 2005 r. nr 164, poz. 1365, Dz. U. z 2011 roku nr 84 poz. 455) stawiane rozprawom habilitacyjnym/jednotematycznym cyklom publikacji, co wraz z przedstawionym mi do oceny pozostałym dorobkiem dra Tomasza Klimkowskiego

**prowadzi do wniosku, który niniejszym stawiam, o nadanie mu stopnia doktora
habilitowanego nauk humanistycznych w dyscyplinie językoznawstwo.**

Prof. dr hab. Bohdan Krzysztof Bogacki

Uniwersytet Warszawski

Warszawa, 7 kwietnia 2020